

Nr 10

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 17 kap. 12 § handelsbalken.

Genom en den 30 december 1958 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 4, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga följande vid propositionen fögade förslag till

lag om ändrad lydelse av 17 kap. 12 § handelsbalken

Härigenom förordnas, att 17 kap. 12 § handelsbalken¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

12 §.

Sist skola, — — — — — punkten åtnjutes.

Enahanda förmånsrätt tillkomme kronan för fordran å belopp, som innehållits genom skatteavdrag för utskylder, avgifter eller bidrag vilka avses i första stycket eller på grund av införsel för utskylder eller allmänna avgifter, dock endast i den mån innehållandet skett innan beslutet om egendomens avträdande till konkurs meddelas men ej tidigare än två år före konkursansökningens ingivande.

Enahanda förmånsrätt tillkomme kronan för fordran å belopp, som innehållits genom skatteavdrag för utskylder, avgifter eller bidrag, vilka avses i första stycket, *eller sjömansskatt* eller på grund av införsel för utskylder eller allmänna avgifter, dock endast i den mån innehållandet skett innan beslutet om egendomens avträdande till konkurs meddelas men ej tidigare än två år före konkursansökningens ingivande.

Förmånsrätt som i första stycket sägs skall ock, i fråga om skatt eller annan avgift vara förordningen om förfarandet vid viss konsumtionsbeskattning är tillämplig, gälla kronans fordran för dylik skatt eller avgift, som belöper å tiden intill dess beslutet om egendomens avträdande till konkurs meddelas, dock ej såvitt skatten eller avgiften belöper å kalenderår som gått till ända mer än två år före konkursansökningens ingivande.

¹ Senaste lydelse se 1956:98.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1959. De nya bestämmelserna skola dock ej äga tillämpning i konkurs, vari beslut om egendomsavträde meddelats före ikraftträdandet.

Direkta skatter samt allmänna avgifter som uppbäres i samband med dessa skatter åtnjuter i regel förmånsrätt. Huvudstadgandet härom är numera 17 kap. 12 § handelsbalken. Detta lagrum innehåller en uttömmande uppräknings av de skatter och avgifter som avses. Förmånsrätten i fråga gäller efter övriga förmånsrätter.

Indirekta skatter har däremot hittills icke varit utrustade med förmånsrätt. För att säkerställa kronans fordringar på vissa sådana skatter har i stället beskattningsmyndigheterna tillagts befogenhet att kräva ställande av säkerhet för framtida skatt eller förbjuda försumliga skattebetalare att förfoga över skattepliktig vara.

Till innevarande års riksdag har Kungl. Maj:t framlagt proposition med förslag till en för ett flertal indirekta skatter gemensam förordning om förfarandet i konsumtionsskattemål (nr 3). Förordningens bestämmelser är avsedda att ersätta de stadganden om förfarandet som nu upptages i författningarna rörande olika av kontrollstyrelsen och statens jordbruksnämnd administrerade skatter och avgifter. Därjämte upptager den föreslagna förordningen närmare föreskrifter om formerna för beskattningsmyndighetens beslut och om besvär över sådana beslut, ett område som nu i huvudsak är oreglerat. Beslut att påföra skatt utöver vad som redovisats i deklaration skall enligt förslaget meddelas inom ett och ett halvt år efter utgången av det kalenderår varunder den ifrågavarande beskattningsperioden gått till ända. Därutöver kan emellertid under vissa tämligen strängt begränsade förutsättningar efterbeskattning äga rum under ytterligare fyra år.

Departementschefen

Vid remiss till lagrådet av förslag till lag om ändrad lydelse av 17 kap. 12 § handelsbalken anförde *föredragande departementschefen, statsrådet Sträng*, under hänvisning till innehållet i nyssnämnda proposition nr 3, följande:

»Såsom framgår av vad som anförts i nämnda proposition har jag funnit, att från rättssäkerhetssynpunkt betänkligheter kan anföras mot att beskattningsmyndigheterna har de förut nämnda befogenheterna att kräva ställande av säkerhet och att meddela förfogandeförbud. Jag har därför ansett mig böra förorda, att dessa befogenheter avskaffas samt att kronans skattefordringar i stället säkerställas genom förmånsrätt enligt 17 kap. 12 § handelsbalken. Jag har tillika givit uttryck för den uppfattningen att denna förändring bör begränsas till att avse skatter på vilka den tillämnade förordningen om förfarandet vid viss konsumtionsbeskattning helt eller delvis blir tillämplig. Detta blir enligt propositionen nu fallet med varuskatten, försälj-

ningsskatten, omsättningsskatten på motorfordon och den allmänna energiskatten.

Stadgandet om förmånsrätt för här avsedda skatter synes lämpligen böra upptagas i ett nytt tredje stycke av 17 kap. 12 § av innehåll att förmånsrätt som i paragrafens första stycke sägs även skall gälla för kronans fordran å skatt, beträffande vilken föreskrift meddelats om tillämpning av förordningen om förfarandet vid viss konsumtionsbeskattning. Detta skall dock endast gälla beträffande skatt, som avser tid efter ikraftträdande av föreskrift om förordningens tillämpning på skatten. Vidare bör fordras, att skatten förfallit till betalning innan beslutet om egendomens avträdande till konkurs meddelas men ej tidigare än två år före konkursansökningens ingivande. Ytterligare torde böra föreskrivas, att förmånsrätten icke må åtnjutas för skatt, som påföres genom efterbeskattning och varom beslut eljest skolat meddelas före den tid, för vilken förmånsrätt åtnjutes enligt huvudregeln. Detta innebär, att den tidsfrist, som står beskattningsmyndigheten till buds att påföra skatt i normal väg, inte får ha utgått tidigare än två år före konkursansökningens ingivande. — Enligt den föreslagna förordningen om förfarandet vid viss konsumtionsbeskattning skall, i stället för nuvarande avgifter enligt kungörelsen den 19 juni 1942 (nr 531), ränta erläggas till statsverket vid för sen inbetalning av skatt. På grund av stadgandet i 17 kap. 17 § handelsbalken kommer förmånsrätten för här avsedda skatter även att omfatta räntan.

I detta sammanhang vill jag även upptaga en annan fråga. Metoden att uttömmande uppräknas de skatter och avgifter på vilka 17 kap. 12 § är tillämplig gör det nödvändigt att tid efter annan överse lagrummet i anslutning till ny skattelagstiftning. Enligt beslut av 1958 års riksdag kommer den statliga och kommunala inkomstskatten för sjömän och andra ombordanställda att fr. o. m. den 1 januari 1959 ersättas av en definitiv källskatt enligt förordningen den 16 maj 1958 (nr 295) om sjömansskatt. Nämda skatt uttages genom skatteavdrag å lönen och inbetalas av redaren. Den förmånsrätt, som enligt 17 kap. 12 § andra stycket tillkommer kronan för fordran å belopp som innehållits genom skatteavdrag för inkomstskatt m. m., bör utvidgas att gälla jämväl fordran å belopp som innehållits genom skatteavdrag för sjömansskatt. Jag förordar, att lagrummet kompletteras på sätt här angivits.»

Lagrådet

Lagrådet hade ej någon erinran mot förslaget i vad det rörde förmånsrätt för sjömansskatt och anförde vidare att det icke heller syntes kunna framställas invändning mot att kronans fordringar på sådana konsumtionsskatter som avsåges i förslaget utrustades med förmånsrätt enligt 17 kap. 12 § handelsbalken, om denna icke finge avse alltför lång tid före konkursens början. I sitt yttrande över förslaget uttalade lagrådet följande:

»Den ordning, som föreskrives i förslaget till förordning om förfarandet vid viss konsumtionsbeskattning, innebär att beskattningsmyndigheten äger

påföra skatt för en beskattningsperiod som gått till ända mer än två år före beslutets meddelande. Förmånsrätt skulle till följd därav enligt förslaget kunna åtnjutas för skatter belöpande på tid så långt tillbaka som mer än fyra år före konkursansökningens ingivande. Allt efter tidpunkten för beskattningsmyndighetens beslut skulle vidare de skattebelopp, som enligt beslutet förfalla till betalning under de sista två åren före konkursansökan, kunna komma att avse perioder av varierande längd. Å andra sidan skulle förmånsrätt enligt förslaget icke föreligga i fråga om beskattningsperioder som ligga i tiden nära konkursutbrottet, i den mån skyldigheten att till statsverket inleverera skatten för dessa perioder inträtt först därefter. Förmånsrätt skulle sålunda saknas för dylika skattebelopp, ehuru gäldenären genom försäljning av den skattebelagda varan blivit skattskyldig före konkursens början.

De nu angivna olägenheterna betingas tydligen av att man vid utformningen av förslaget eftersträvat att, liksom vid förmånsrätten för den statliga och kommunala inkomstskatten m. m., upprätthålla kravet att skattefordran skall vara förfallen till betalning före konkursutbrottet. Att upprätthålla ett sådant krav kan ej anses behövt här. Lagrådet anser i stället att förmånsrätten för dessa skatter med fördel kan utformas i närmare överensstämmelse med de regler som enligt andra stycket i paragrafen gälla för kronans fordringar mot arbetsgivare för preliminärskatt m. m., som av honom innehållits genom skatteavdrag å de anställdas löner. Förmånsrätten avser här de oredovisade skattebelopp som innehållits före konkursens början men ej tidigare än två år före konkursansökningens ingivande och anknyter sålunda direkt till de tidsperioder omedelbart före konkursen, under vilka arbetsgivaren kan sägas ha för kronans räkning uppburit skatten av de anställda. Om i tidshänseende förmånsrätten vid konsumtionsbeskattningen begränsas i anslutning till den metod som sålunda använts beträffande fordringar hos arbetsgivare för oredovisad skatt från de anställda, kan den fixeras till försäljningsperioder som icke ligga alltför långt tillbaka i tiden, samtidigt som den kan täcka skatt för försäljning som sker ända fram till konkursutbrottet, även om skattefordringen förfaller till betalning först därefter. Vid efterbeskattning bör förmånsrätten i så fall avse de skattebelopp som därvid befinnas ha bort belöpa på den fastställda tidsperioden. Med en sådan metod som nu nämnts kan stadgandet också erhålla en enklare utformning än i förslaget vars rätta innebörd synes svårtillgänglig.

Lagrådet anser, att förmånsrätten bör bestämmas så, att den må — för tiden intill dess beslutet om egendomens avträdande till konkurs meddelas — åtnjutas för kronans fordran å skatt eller annan avgift, varå förordningen om förfarandet vid viss konsumtionsbeskattning är tillämplig, med den begränsningen att förmånsrätten ej gäller i den mån skatten eller avgiften belöper på kalenderår som gått till ända mer än två år före konkursansökningens ingivande. Att förmånsrätt ej gäller för skatt eller avgift som belöper å tid innan föreskrift om förordningens tillämpning trätt i kraft läser

enligt en sådan regel vara självfallet. Av regeln följer, att en uppdelning av skattebeloppet för viss beskattningsperiod kan få ske med hänsyn till den försäljning som kan antagas ha skett före eller efter konkursutbrottet.

Vad här sagts om försäljning har naturligen motsvarande tillämpning, där skatter eller avgifter utgå med anledning av något annat slags transaktion.

På grund av det anförda hemställer lagrådet, att tredje stycket i paragrafen får innehålla, att förmånsrätt som i första stycket sägs skall, i fråga om skatt eller annan avgift vara förordningen om förfarandet vid viss konsumtionsbeskattning är tillämplig, gälla kronans fordran för dylik skatt eller avgift, som belöper å tiden intill dess beslutet om egendomens avträdande till konkurs meddelas, dock ej såvitt skatten eller avgiften belöper å kalenderår som gått till ända mer än två år före konkursansökningens ingivande.»

Det genom förevarande proposition framlagda lagförslaget har utformats i enlighet med vad lagrådet förordat.

Utskottet

Utskottet har icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag och får alltså hemställa,

att förevarande proposition, nr 4, måtte av riksdagen bifallas.

Stockholm den 12 mars 1959

På första lagutskottets vägnar:

OLOV RYLANDER

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Branting, Per Olofsson, Per-Olof Hansson, Nyström, Robert Johansson, fröken Mattson, herrar Arvidson och Åkesson;

från andra kammaren: herrar Rylander, Landgren, Hedqvist, fru Boman, fru Löfqvist, herrar Edlund och Andersson i Storfors.